

Zpráva z konference *Argumentation 2021*

Dne 22. října 2021 se konala konference *Argumentation 2021* organizovaná na Právnické fakultě Masarykovy univerzity. Měla za záměr poskytnout platformu pro sdílení a diskutování nových metod v právní argumentaci. Letošním tématem byla konceptualizace v právu a rozdílné pohledy na ni, a to jak z pohledu tradiční právní teorie, tak i dalších perspektiv, ať už kognitivních věd, umělé inteligence nebo lingvistiky. Konference probíhala v angličtině a online. Vedoucí organizačního výboru byla *dr. Terezie Smejkalová* (Masarykova univerzita) a vedoucím programového výboru *dr. Michal Araszkiwicz* (Jagellonská univerzita).

Konferenci zahájil úvodním slovem *doc. Martin Škop*, děkan fakulty. Vyzdvihl zejména to, že konference *Argumentation* již 10 let poskytuje prostor pro diskusi o alternativních metodách interpretace v právu.

První blok, s tématem konceptualizace, vedla *dr. Smejkalová*. V prvním příspěvku se *dr. Angela Condello* (Turínská univerzita) věnovala propojení umělé inteligence a právní metodologie. Zejména problematizovala vztah mezi umělou inteligencí a extenzí a intenzí právních pojmů – například pokud se význam konceptu změní, jak může umělá inteligence tento koncept aplikovat. Obecně vnímám otázku aplikace umělé inteligence v právu jako velmi problematickou, i když v určité formě nevyhnutelnou. I na právo dopadají důsledky čtvrté průmyslové revoluce. Zejména u otázky změny obsahu právních konceptů, jejichž obsah stanovuje současná společnost implicitně. Jak na něj bude reagovat umělá inteligence, která vychází z dat nasbíraných dříve? Z tohoto pohledu se dá poukázat na policejní prediktivní algoritmy v USA, které konzervují zažitá (negativní) zvyky či až rovnou předsudky.

V druhém příspěvku načrtl *mgr. Mirosław Michał Sadowski* (McGillova univerzita) svůj výzkum v oblasti právní sociologie: interakce práva na paměť a zapomenutí národní historie ve veřejném prostoru, například v podobě názvů ulic a památníků. V diskusi vystala otázka, jak by právo na pamatování si a zapomenutí mohlo být kodifikováno, například zda skrze kulturní práva, anebo práva původních obyvatel. Z našeho českého pohledu jde o relevantní otázku: Jak se vyrovnat s naší vlastní minulostí? Mělo by existovat právo na to, aby byly odstraněny pomníky uctívající bývalý režim? Pro další právněsociologický výzkum by mohlo být též zajímavé se věnovat otázce symbolů v konfliktech, které jsou stále živé – například otázky vyvěšování vlajek v Severním Irsku. Z pohledu dalšího výzkumu by mohla být zajímavá otázka, jak na nás mohou symboly působit na individuální úrovni. Mám za to, že mohou například fungovat jako *priming* a ovlivňovat podvědomě naše (právní) rozhodování.

Ve třetím vystoupení *dr. Araszkiwicz* představil možnou interakci konceptuálních struktur v právním uvažování, zejména pak z pohledu konceptuální jurisprudence (*Georg Puchta*), inferenčních uzlů (*Giovanni Sartor*) a kognitivních věd (*Paul Thagard*).

Druhý blok se týkal konceptualizace a experimentální jurisprudence a předsedal mu *dr. Thomas Giddens* (Univerzita Dundee). *Dr. Michele Ubertone* (Boloňská univerzita) prezentoval výzkum vzešlý ze spolupráce s kognitivními vědci na Boloňské univerzitě. Centrálním zájmem bylo aplikování vtělené kognice na právní koncepty; zjištění toho, zda existuje rozdíl mezi vnímáním různých konceptů mezi právníky a neprávníky, a to zejména u intrainstitucionálních a metainstitucionálních konceptů. Příspěvek hodnotím jako velmi podnětný, poukazuje totiž na jeden z problematických aspektů práva – otázku, zda je právo pro odborníky, anebo pro „běžného“ člověka. Pokud (jak naznačuje práce *dr. Umbertona*) existují ve společnosti dvě skupiny lidí – právníci a neprávníci – které

vnímají dané koncepty odlišně, a tedy v určité míře i obsah samotného práva, dá se předpokládat, že to způsobí komplikace při aplikaci a vynucování práva.

Následujícím příspěvkem byla konceptualizace pojmu „veřejný pořádek“ v českém prostředí. *Dr. Smejkalová* popsala výzkum vztahený zejména k rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 5. 2019, č. j. 2 As 199/2018-37, kde soud využil pojmu „veřejný pořádek“ u případu transgender osoby, aby odmítl její kasační stížnost týkající se změny rodného čísla. Na závěr představila *dr. Lena Schøning* (Arktická univerzita v Norsku) interdisciplinární výzkum konceptů v Norském středisku pro mořské právo. Zároveň problematizovala některé z konceptů, které se v oblasti správy oceánů vyskytují, zejména z hlediska jejich vhodnosti k dosažení stanovených cílů.

Po přestávce konference pokračovala přednáškou. *Prof. Jaap Hage* (Maastrichtská univerzita) poskytl alternativní pohled na to, jak lze chápat právní povinnosti, závazky a práva („*duties, obligations, and rights*“); zejména (právní) pravidla definoval skrze jejich primární znak, totiž že tvoří, mění a propojují fakta.

Třetí sekci, o právu a literatuře, vedla *dr. Condello*. *Dr. Giddens* zde prvně popsal na případu *Baigent v. Random House*, [2006] EWHC 719 (Ch), význam vizuálních prvků právních rozhodnutí. I font textu stanovuje určitý právní význam, forma textu samotného je důležitá pro interpretaci jeho obsahu. Příspěvek mi připomenul české kancelářské a spisové řády, které pro soudní rozhodnutí stanovují jako povinný font Times New Roman / Arial. Je to kvůli tomu, aby byla rozhodnutí jednotná, anebo – jak naznačuje *dr. Giddens* – jde o projev určité ideologie? Fonty nejsou neutrální; z jakého důvodu byly vybrány zrovna tyto? Pokud je to proto, že vypadají autoritativně, čím je to způsobeno?

V druhém příspěvku *dr. András Molnár* (Szegedská univerzita) ilustroval na sci-fi trilogii *Luna (Ian McDonald)* možnou interakci mezi právem a literaturou, a to z hlediska inspirace pro i) posouzení toho, jak lidé uvažují o právu a ii) jak popkultura může být využita jako reflexe práva. V určitém ohledu série *Luna* představuje příklad aplikace principů spravedlnosti, které *John Rawls* popsal jako čistě procedurální. Následně *prof. Przemysław Kaczmarek* (Vratislavská univerzita) kontrastoval roli právníka a archetyp komorníka. Soustředil se zejména na to, jak vypadá profesionalita a odpovědnost právníka/advokáta; dotkl se též nevýhod takového archetypu a poskytl alternativní náhledy. Poslední vystoupení v této sekci – a zároveň i to, které podle ohlasu v diskusi patrně přitáhlo nejvíce zájmu zúčastněných – bylo od *dr. Markéty Štěpánkové* (Masarykova univerzita) o oblečení v kontextu veřejného pořádku. Ani oblečení není pouhou formalitou, ale reprezentuje určité významy, které mohou být právně relevantní. Zde se dá najít určitá paralela s příspěvkem *dr. Giddense*: Pokud je stanoveno určité oblečení za povinné, z jakého je to důvodu? Co například říká náš právní řád tím, že stanovuje soudcům, státním zástupcům a advokátům povinné taláry?

Čtvrtá část konference byla rozdělena na dvě paralelně probíhající sekce.

V první sekci, kterou koordinoval *dr. Araszkiwicz*, byly středem zájmu emoce, intuice a právní argumentace. První příspěvek prezentoval *prof. Marko Novak* (Evropská právnická fakulta), který se věnoval argumentaci emocemi (emoční argumentací) v právu. Rozdělil využití emocí do dvou základních případů, i) dialektické, tedy využívání emocí jako podkladu pro argumentaci, a ii) rétorické, tedy způsob projevu určitého argumentu. Příspěvek jako takový nás motivoval k přehodnocení přístupu chladné racionality, který se v právu často objevuje. Jakou roli má mít emoční argumentace (argumentace emocemi) v právní argumentaci? Lze relevantně pracovat v právu s emocemi, například jaký vliv by mohla mít citová vazba ve vlastnickém právu? Jako druhá vystoupila *mgr. Linda Tvrđíková* (Masarykova univerzita) s prezentací o amerických právních realistech, zejména jejich chápání pojmu intuice a právního intuicionismu („*hunch theory*“, *Joseph Hutchenon*).

To následně provázala se zjištěními kognitivních věd a nastínila možné směry výzkumu. Tento příspěvek považuji za jeden z nejzajímavějších, neboť propojil otázku intuice, která je v právu již tradičním tématem, s moderními zjištěními kognitivní psychologie. To mi potvrdila i následující diskuse, kde byla vyzdvižena nutnost další spolupráce právní vědy s psychologíí.

Druhou sekci vedla *dr. Štěpánková* a týkala se práva a jazyka. Vystoupil v ní *dr. Lukáš Hlouch* (Masarykova univerzita), který kontrastoval teorii mezer a neurčitost právních pojmů. Poté prezentoval *mgr. Ondřej Glogar* (Masarykova univerzita), který se zaměřil na metaforu „právo jako jazyk“ a pojednal o výzkumu v oblasti právní komunikace. Na závěr konference prezentovala svůj příspěvek *mgr. Weronika Dzięgielewska* (Univerzita v Poznani), která se věnovala Třetímu pohledu („*Third Scope*“) na zdůvodňování v právu. Po tomto posledním vystoupení *dr. Štěpánková*, *dr. Smejkalová* a *dr. Araskiewicz* konferenci uzavřeli.

Po každém příspěvku vždy následovala podnětná diskuse mezi účastníky a účastnicemi; v ní se projevovala tendence propojovat jednotlivá témata i přesto, jak odlišný výzkum byl představen. Účelem konference bylo vytvořit prostor pro diskusi o tématu konceptualizace v právu, umožnit předvést různé perspektivy k tomuto tématu. Pro mě nejdůležitějším prvkem byla možnost představit neortodoxní a interdisciplinární právní výzkum. I přesto, že jednotlivé příspěvky byly velmi různorodé, dařilo se mi v nich vidět určitou spojující linku, aspekty, které příspěvky propojovaly. Konferenci hodnotím jako vysoce zdařilou a podnětnou. Nezbyvá mi nic jiného než poděkovat organizačnímu týmu za jeho práci, vystupujícím za jejich příspěvky a také všem, kteří se konference zúčastnili, za příjemnou atmosféru.

Michal Vosinek*

X. zasedání kolegia pro občanské právo

Dne 15. listopadu 2021 se uskutečnilo zasedání kolegia pro občanské právo ustaveného při Ústavu státu a práva AV ČR, které vzniklo v roce 2014 a slouží občasnému setkávání civilistů z českých akademických pracovišť k diskusím o aktuálních otázkách soukromého práva. Tentokrát byl předmětem jednání nájem, především nájem prostor sloužících k bydlení. K předmětu jednání vznikla před časem *Bezouškova* důkladnější analýza, kterou tajemník kolegia *Bc. Václav Steinbach* všem členům v předstihu zrozeslal.

Protože desáté setkání zakládá důvod k poněkud slavnostnější náladě, uskutečnilo se zasedání v budově předsednictva Akademie věd v konferenčním sále dosti honosnějším než je zasedací místnost pořadajícího ústavu. Leč epidemický stav i epidemiologická opatření s ním spojená způsobily, že se z přihlášených účastníků nakonec dostavilo kolem poloviny. Jako hosté se zúčastnili zástupci Ministerstva pro místní rozvoj a Ministerstva spravedlnosti. Výhodou komornějšího průběhu zasedání bylo, že mezi přítomnými zájemci o projednávanou problematiku byly v rámci nařízených anticovidových restrikcí zajištěny nadstandardní rozestupy.

* Mgr. Michal Vosinek, Masarykova univerzita a Queen's University of Belfast. E-mail: vosinek@mail.muni.cz. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8502-1577>.